

CUPRINS

În loc de prefață	5
Abrevieri	9
CAPITOLUL I. INTRODUCERE ÎN DREPTUL CIVIL AL FAMILIEI	13
<i>Secțiunea I. Familia</i>	13
<i>Secțiunea a II-a. Dreptul familiei</i>	14
CAPITOLUL II. LOGODNA	21
<i>Secțiunea I. Noțiuni și caractere juridice</i>	22
<i>Secțiunea a II-a. Condițiile de fond și de formă pentru încheierea logodnei</i>	23
<i>Secțiunea a III-a. Efectele logodnei</i>	26
CAPITOLUL III. CĂSĂTORIA – NOȚIUNI INTRODUCTIVE	36
<i>Secțiunea I. Reglementare, noțiune, natură juridică</i>	36
<i>Secțiunea a II-a. Caracterele juridice ale căsătoriei</i>	37
<i>Secțiunea a III-a. Libertatea matrimonială</i>	38
CAPITOLUL IV. ÎNCHEIEREA CĂSĂTORIEI	41
<i>Secțiunea I. Condiții de fond la încheierea căsătoriei</i>	41
<i>Secțiunea a II-a. Condiții de formă la încheierea căsătoriei</i>	46
<i>Secțiunea a III-a. Procedura efectivă de oficiere a căsătoriei</i>	56
CAPITOLUL V. EFECTELE CĂSĂTORIEI	60
<i>Secțiunea I. Efectele căsătoriei privind raporturile personale nepatrimoniale dintre soți</i>	60
<i>Secțiunea a II-a. Efectele căsătoriei privind raporturile patrimoniale dintre soți</i>	63
<i>Secțiunea a III-a. Efectele privind capacitatea de exercițiu a minorului care s-a căsătorit</i>	66
CAPITOLUL VI. ÎNCETAREA ȘI DESFIINȚAREA CĂSĂTORIEI	68
<i>Secțiunea I. Încetarea căsătoriei</i>	69
<i>Secțiunea a II-a. Desființarea căsătoriei</i>	70
CAPITOLUL VII. DESFACEREA CĂSĂTORIEI PRIN DIVORȚ	84
<i>Secțiunea I. Noțiuni introductive</i>	84
<i>Secțiunea a II-a. Divorțul pe cale judiciară</i>	87
<i>Secțiunea a III-a. Divorțul pe cale extrajudiciară</i>	90
<i>Secțiunea a IV-a. Efectele divorțului</i>	96

CAPITOLUL VIII. RUDENIA ȘI AFINITATEA	116
CAPITOLUL IX. FILIAȚIA	121
<i>Secțiunea I. Regimul general al filiației</i>	121
<i>Secțiunea a II-a. Filiația față de mamă</i>	130
<i>Secțiunea a III-a. Filiația față de tată</i>	137
<i>Secțiunea a IV-a. Reproducerea umană asistată medical cu un terț donator</i>	153
CAPITOLUL X. SITUAȚIA LEGALĂ A COPILULUI	161
CAPITOLUL XI. ADOPTIA	165
<i>Secțiunea I. Noțiuni introductive privind adopția</i>	165
<i>Secțiunea a II-a. Adopția internă (națională)</i>	167
<i>Secțiunea a III-a. Adopția internațională</i>	184
<i>Secțiunea a IV-a. Efectele adopției</i>	186
<i>Secțiunea a V-a. Încetarea adopției</i>	190
CAPITOLUL XII. PROTECȚIA DREPTURILOR COPILULUI.	
AUTORITATEA PĂRINTEASCĂ	202
<i>Secțiunea I. Protecția drepturilor copilului</i>	202
<i>Secțiunea a II-a. Autoritatea părintească</i>	203
CAPITOLUL XIII. OBLIGAȚIA LEGALĂ DE ÎNTREȚINERE	222
GRILE RECAPITULATIVE	244

Adina R. MOTICA

DREPTUL CIVIL AL FAMILIEI RAPORTURILE NEPATRIMONIALE

Curs rezumat, spețe și practică judiciară

Destinat studenților de la DREPT

Universul Juridic

București

- 2015 -

În loc de prefață

Elaborarea acestei lucrări are un scop strict didactic și anume acela de a pune la dispoziția studenților „de la drept” un material de lucru pe care aceștia să îl utilizeze pentru pregătirea lor, în special pentru dezbaterile care au loc în cadrul activității seminariale, dar și pentru pregătirea examenului.

La elaborarea sa, am avut în vedere în principal Cartea a II-a – Despre Familie (art. 258-534) din Codul civil, precum și unele acte normative care reglementează anumite instituții de Dreptul familiei (Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului, Legea nr. 273/2004 privind regimul juridic al adopției, Legea nr. 119/1996 cu privire la actele de stare civilă ș.a.).

Ca sursă principală și aproape exclusivă de documentare pentru elaborarea părții teoretice a prezentei lucrări, am avut în vedere textele normative ale Codului civil și de alte norme de drept care reglementează unele instituții juridice de dreptul familiei și mai puțin surse bibliografice, respectiv tratate, manuale, cursuri universitare, studii și articole, care sunt omniprezente ca număr și volum în literatura noastră juridică, cele mai multe dintre acestea foarte valoroase; am recurs totuși și la menționarea în indicii bibliografici a unor lucrări de specialitate numai în mod excepțional, de regulă acolo unde am dat citate din acestea. Această metodă de elaborare am utilizat-o întrucât am considerat că studenților de la drept le este suficientă o prezentare a textelor normative care reglementează o anumită instituție, cu unele comentarii pe care le-am apreciat a fi strict necesare, mai ales în contextul corelației cu alte norme de drept, pentru ca aceștia să aibă la îndemână un instrument menit să conștientizeze și să înțeleagă modalitatea de interpretare a normelor de drept. Tocmai de aceea, în cuprinsul lucrării am reprodus și conținutul celor mai multe texte legale comentate. Prin urmare, am considerat că nu se impune prezentarea în cadrul acestei lucrări a unor soluții controversate din literatura juridică de specialitate și nici prezentarea unor argumente în susținerea uneia sau alteia din aceste opinii, având în vedere stadiul în care se găsesc destinatarii acestei lucrări: cunoașterea conținutului reglementărilor legale ale raporturilor de familie și reținerea principiilor de bază ale acestor reglementări. Dezbaterile asupra opiniilor controversate în literatura de specialitate și interpretarea diferită a unor norme juridice de către instanțele de judecată, pentru a alege interpretarea cea mai adecvată, constituie obiectul de studiu al teoreticienilor și practicienilor dreptului și nu al studenților de la drept, care se află în faza de căutare a tainelor instituțiilor dreptului și a deslușirii a ceea ce este esențial în cuprinsul acestora. Acesta este motivul pentru care, așa cum am menționat mai sus, sursa aproape exclusivă de elaborare a acestei lucrări a fost noul Cod civil.

Fără îndoială însă, că elaborarea unei lucrări de dreptul civil al familiei, presupune cunoașterea de către autor a operelor fundamentale din domeniu, astfel încât, nu am decât să le mulțumesc tuturor autorilor citați sau menționați la bibliografie sau chiar nemenționați, cărora le sunt recunoscătoare și ale căror opere mi-au fost de un real folos în elaborarea acestei lucrări.

Prezentarea părții teoretice a acestei lucrări nu am realizat-o în stilul clasic al unui curs universitar, întrucât aceasta nici nu se dorește a avea un astfel de conținut, ci, mergând pe prezentarea și comentarea succintă a normelor de „dreptul familiei”, am încercat și pe alocuri am și reușit, ca la începutul prezentării unei instituții, dar și pe parcurs, să folosesc unele schițe/ scheme logice și sintetice a ceea ce urmează să prezint sau a ceea ce am prezentat în cuprinsul lucrării. Totodată, pentru fixarea unor noțiuni, termeni și sintagme juridice, utilizate în conținutul acestei lucrări, am folosit definiții, prin preluarea lor sub titlul „dicționar juridic”, din dicționare citate la locul potrivit.

Dar lucrarea nu are un caracter pur teoretic – așa cum rezultă din chiar însuși titlul său – ci ea are și un nuanțat caracter practic, prezentând, pe de o parte, unele „spețe” create pentru a face legătura cu noțiunile teoretice explicate, solicitând studenților soluțiile concrete la spețele respective, iar pe de altă parte, au fost incluse și unele soluții apreciate a fi mai semnificative din practica judiciară, publicate pe portalul unor instanțe, în Monitorul Jurisprudenței etc., spre a fi analizate și discutate cu studenții în dezbaterile seminariale.

Și pentru că această lucrare urmează a fi utilizată de studenți pentru pregătirea lor, în special la activitățile seminariale, dar și pentru verificarea ulterioară a informațiilor asimilate, în cuprinsul său au fost incluse și întrebări de verificare a cunoștințelor, destinate fixării noțiunilor de drept prezentate.

Considerăm că prezenta lucrare ar putea constitui un instrument de la care se poate porni în vederea înțelegerii și fixării noțiunilor prezentate, inclusiv pentru examen sau alte forme de verificare pe parcursul anului universitar, motiv pentru care, în finalul acesteia a fost inclus și un set de grile recapitulative, care sunt prezentate în ordinea cronologică a reglementării instituțiilor de drept civil al familiei, din Codul civil.

Atât în cazul spețelor „create” cât și în cazul grilelor prezentate, am optat pentru a nu da dezlegarea acestora, în scopul de a lăsa deschisă calea la dezbateri, opinii, interpretări, pentru ca împreună cu cadrul didactic, studenții să caute soluția cea mai potrivită acestora.

În final, voi face **scurte precizări**¹ cu privire la denumirea pe care am adoptat-o, respectiv aceea de **Dreptul civil al familiei** în cuprinsul prezentei lucrări, fără să intru în analiza și dezbateră iscată pe seama denumirii unor ramuri sau subramuri de drept, în urma adoptării noului Cod civil, mai ales ale celor care s-au născut în legătură cu „dispariția” dreptului comercial sau cu înlocuirea acestuia cu „dreptul profesioniștilor”.

Cu toate acestea, cred că este locul potrivit să prezint aici unele precizări sau puncte de vedere cu referire la denumirea „ramurilor” sau „subramurilor” dreptului - sau a altor diviziuni ale dreptului, ori subdiviziuni ale dreptului civil, oricum s-ar denumi acestea.

Am putea opta, ca fiecare din cele ȘAPTE CĂRȚI cuprinse în noul Cod civil să poarte o denumire specială care să-i contureze obiectul de reglementare, mai ales că cele mai multe dintre aceste cărți au și reglementări speciale în alte acte normative. În acest context, am putea accepta ca denumiri ale acestor subramuri sau diviziuni ale dreptului civil: „dreptul civil al persoanelor” (sau „dreptul persoanelor”), „dreptul civil al familiei”

¹ Aceste „scurte precizări” sunt reluate și în lucrarea elaborată de subsemnata *Dreptul regimurilor matrimoniale*, Editura Universul Juridic, 2015 și respectiv în lucrarea *Dreptul familiei aplicat*, elaborată de subsemnata împreună cu prof. Radu. I. Motica, Editura Hamangiu, 2015.

(sau „dreptul familiei”), „dreptul civil al bunurilor” (sau „dreptul bunurilor”, ori „drepturile reale” – ca denumire clasică), „dreptul civil al moștenirii și liberalităților” (sau „dreptul succesoral și al liberalităților”), „dreptul civil al obligațiilor” (sau „dreptul obligațiilor civile”), „dreptul civil al prescripției” (sau „dreptul prescripției extinctive”) și „dreptul internațional privat”. În cadrul unora dintre aceste „subramuri” sau „diviziuni” ale dreptului civil, unele instituții care au o reglementare mai amplă, ar putea purta anumite denumiri convenționale, cum ar fi: „dreptul adopției”, „dreptul locativ”, „dreptul regimurilor matrimoniale” ș.a., iar dacă au o sferă de reglementare mai amplă, acestea s-ar putea denumi „dreptul contractelor civile”, „dreptul răspunderii civile”, „dreptul funciar” etc. În fine, dacă unele norme juridice au un obiect de reglementare cu totul specific și se regăsesc nu numai în Codul civil, care constituie dreptul comun în materie, ci și în mai multe norme cu caracter special, apreciem că și acestea ar putea primi denumiri convenționale, cum ar fi: „dreptul civil al profesioniștilor” („dreptul profesioniștilor” sau „dreptul comercial” - ca denumire tradițională), din care ar putea face parte ca subramuri sau subdiviziuni, „dreptul societar”, „dreptul transporturilor”, „dreptul asigurărilor”, „dreptul bancar”, „dreptul concurenței”, „dreptul insolvenței și falimentului” etc.

Credem deci că denumirea unei ramuri/ subramuri sau diviziuni a dreptului ar trebui să fie mai mult o problemă de ordin convențional, câtă vreme există caracteristica de bază a unei ramuri tradiționale ale dreptului: o grupare de norme juridice având un obiect de sine stătător și o metodă specifică de reglementare, precum și principii specifice de aplicare; iar dacă ne referim la discipline de învățământ juridice, libertatea convențională este și mai mare: astfel, dacă în planul de învățământ al unei facultăți de drept se introduce o disciplină în care să se studiază doar fiducia, ea se va putea numi „drept fiduciar”, sau doar contractul de antrepriză, ea se va putea denumi „drept antreprenorial”, sau doar ipoteca, ea se va putea denumi „drept ipotecar” sau doar cambia, ea se va putea denumi „drept cambial” etc.

Prin urmare, problema denumirii ramurilor sau subramurilor și altor diviziuni ale dreptului și a disciplinelor juridice, este mai mult o problemă convențională decât una de fond. De aceea denumirea unei discipline juridice sau a unui curs de drept sunt menite să circumscrie obiectul și conținutul acelei discipline juridice, a aceluși curs de drept, sugerând că în conținutul său este prezentat acel mănunchi de norme de drept care prin obiectul lor reglementează o anumită instituție juridică sau mai multe instituții juridice legate între ele prin conținutul lor asemănător sau identic, ori care au la bază aceeași metodă de reglementare și aceleași principii călăuzitoare.

Acestea ar putea fi argumentele pentru care în conținutul acestei lucrări am utilizat fie sintagma „**dreptul civil al familiei**”, sugerând reglementarea relațiilor de familie prin Codul civil, precum și caracterul de normă de drept civil al reglementărilor despre familie, fie sintagma „dreptul familiei”, denumire tradițională în care sunt tratate instituțiile juridice încorporate în această ramură/ subramură/ diviziune a dreptului civil și disciplină juridică de învățământ.

Iată un punct de vedere care ar putea naște controverse între teoreticienii dreptului, sau, mai bine spus, ar putea continua controversele născute în legătură cu acest subiect.

ABREVIERI

ADN	- acidul dezoxiribonucleic
alin.	- alineat
art.	- articol
C.A.	- Curtea de Apel
C. civ./ noul C. civ.	- Cod civil / noul Cod civil
CEDO	- Convenția Europeană a Drepturilor Omului
C. pen.	- Cod penal
CNP	- cod numeric personal
C. pr. civ./ noul C. pr. civ.	- Cod de procedură civilă/ noul Cod de procedură civilă
DGASP	- Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului
H.G.	- Hotărârea Guvernului
Î.C.C.J.	- Înalta Curte de Casație și Justiție
INML	- Institutul Național de Medicină Legală
JUD.	- Judecătoria
lit.	- litera
M. Of.	- Monitorul Oficial
nr.	- numărul
op. cit.	- opera citată
O.U.G.	- Ordonanța de Urgență a Guvernului
p.	- pagina
R.R.D.	- Revista Română de Drept
R.R.D.P.	- Revista Română de Drept Privat
R.R.J.	- Revista Română de Jurisprudență
s.n.	- sublinierea noastră
S.P.C.L.E.P.	- Serviciul Public Comunitar Local de Evidență a Persoanelor
Supra	- supra, deasupra, mai sus, înainte
ș.a.	- și altele
și urm.	- și următoarele
Trib.	- Tribunalul
U.N.N.P.R.	- Uniunea Națională a Notarilor Publici din România

CAPITOLUL I

INTRODUCERE ÎN DREPTUL CIVIL AL FAMILIEI

Secțiunea I

Familia

Reglementare

Art. 258 – Familia

(1) Familia se întemeiază pe căsătoria liber consimțită între soți, pe egalitatea acestora, precum și pe dreptul și îndatorirea părinților de a asigura creșterea și educarea copiilor lor.

(2) Familia are dreptul la ocrotire din partea societății și a statului.

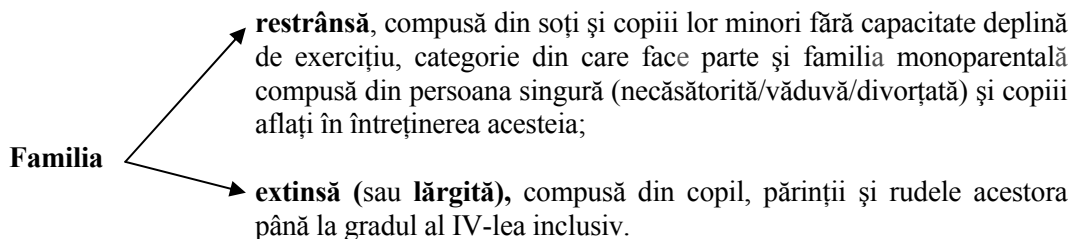
(3) Statul este obligat să sprijine, prin măsuri economice și sociale, încheierea căsătoriei, precum și dezvoltarea și consolidarea familiei.

(4) În sensul prezentului Cod civil, prin soți se înțelege bărbatul și femeia uniți prin căsătorie.

Noțiune

În sens sociologic familia reprezintă un grup social care ia naștere prin căsătorie și care este compus din persoane care se gospodăresc împreună, locuiesc împreună și pe care îi leagă anumite relații morale, natural biologice dar și psihologice.

În sens juridic, familia reprezintă acel grup de persoane între care se nasc drepturi și obligații ca efecte ale încheierii căsătoriei, sau care reies din relațiile de rudenie, adopție, ori alte raporturi similare prevăzute de lege¹.

¹ Codul civil nu conține o definiție concretă a familiei, însă aceasta se poate desprinde din ansamblul normelor juridice care reglementează viața de familie. În acest sens a se vedea art. 4 din Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului, republicată în M. Of. nr. 607 din 30 septembrie 2013; art. 2 din Legea nr. 277/2010 privind alocația pentru susținerea familiei, republicată în M. Of. nr. 889 din 30 decembrie 2010.

Din punct de vedere etimologic, termenul de „familie” provine din latinescul *familia(ae)*, care desemna totalitatea membrilor dintr-o castă sau gintă.

Funcțiile familiei

1. Funcția biologică sau de perpetuare a speciei umane – din punct de vedere religios, familia ia ființă prin uniunea unui bărbat cu o femeie, prin sfânta taină a căsătoriei, uniune din care se nasc ulterior copii. Astfel, cei doi soți au datoria morală de a procrea și de a perpetua specia umană, Biserica fiind total împotriva acțiunilor de întrerupere a cursului sarcinii.

Totuși, din punct de vedere juridic, lucrurile sunt diferite, în sensul că statul protejează prin diferite mijloace decizia femeilor care sunt hotărâte să aducă pe lume un copil, indemnizațiile pentru creșterea copilului sau concediile de maternitate (prenatale sau postnatale) fiind doar câteva exemple în acest sens. Din acest punct de vedere, statul, dă libertatea oricărei persoane, de a lua o decizie în ceea ce privește actul procreării, fără a îngădi în vreun sens acest proces.

2. Funcția educativă – Codul civil pune în sarcina părinților îndatorirea de creștere și educare a copiilor lor minori (art. 261 C. civ.). Astfel, aceștia, încă din primii ani de viață ai copilului, au datoria de a se ocupa de conturarea personalității acestuia și de comportamentul pe care acesta trebuie să îl aibă în relațiile interumane.

3. Funcția economică – în general, familia este privită ca o unitate economică, tocmai datorită faptului că aceasta își desfășoară relațiile specifice, utilizând aceleași mijloace, prin gospodărirea împreună. În acest sens, putem exemplifica obligația soților de a contribui, în funcție de posibilitatea pe care fiecare dintre ei o are, la cheltuielile căsătoriei [art. 325 alin. (2) C. civ.], dacă prin convenția matrimonială nu s-a prevăzut altfel. În orice caz, aceștia sunt obligați să își acorde sprijin material reciproc, acest lucru fiind prevăzut de legiuitorul Codului civil într-o manieră imperativă, motiv pentru care nu se poate deroga de la aceste prevederi printr-o convenție matrimonială.

Secțiunea a II-a Dreptul familiei

Noțiune

Dreptul familiei a fost definit ca fiind acea ramură a sistemului de drept alcătuită din totalitatea normelor și instituțiilor juridice care reglementează raporturile nepatrimoniale și patrimoniale care izvorăsc din căsătorie, rudenie naturală sau civilă precum și din alte